

PŘEHLED VÝZKUMŮ

49

Brno 2008

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 49

Volume 49

Číslo 1–2

Issue 1–2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial Board

Herwig Freisinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttkay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliáčik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Balász Komoróczy, Marián Mazuch, Ladislav Nejman,
Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Technical Editors, typography

Pavel Jansa, Ondřej Mlejnek

Software
Software

Spencer Kimball, Peter Mattis, GIMP Development Team 2008: GNU
Image Manipulation Program, 2.6.1
GRASS Development Team 2008: Geographic Resources Analysis
Support System, 6.3.0
Kolektiv autorů 2008: Inkscape, 0.46
Kolektiv autorů 2005: L^AT_EX 2_ε

Fotografie na obálce
Cover Photography

Vrcholně středověká lotová závaží z českých a moravských lokalit.
Gruna, Hradisko (vlevo); Písek, u Šarlatského rybníka (v popředí); Ví-
cov, Městisko (vpravo dole); Boskovice, hrad (vpravo nahoře). Srov.
studii J. Doležela v tomto svazku. Foto P. Smékal.

*Medieval cup nested weights from czech and moravian sites. Gruna,
Hradisko (left); Písek, u Šarlatského rybníka (front); Vícov, Městisko
(bottom right); Boskovice, castle (top right). Cf. the article by J. Dole-
žel in this volume. Photo by P. Smékal.*

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i
Královopolská 147
612 00 Brno
IČ: 68081758
E-mail: pv@iabrno.cz
Internet: <http://www.iabrno.cz>

Tisk
Print

Arch, spol. s r. o.
Charbulova 3a
618 00 Brno-Černovice

ISSN 1211-7250
MK ČR E 18648

Vychází dvakrát ročně
Vydáno v Brně roku 2008
Náklad 450 kusů

Copyright ©2008 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v.v.i. and the authors.

KNIHOVNA AV ČR

PD 1520

Roč. 49, 2008, č. 1-2

91087/09

nese stopy vápenného sintru a dokládá původ z intaktní polohy. Zda k rohovcovým artefaktům patří i ústěp valounu žlutavého křemene, nelze jednoznačně rozhodnout. Na přilehlém poli se dokonce objevil zlomek blíže neurčené fosilní kosti. Podrobný průzkum profilů spraší (mocnost až 3 metry) a svahových sedimentů bohužel žádné stratifikované nálezy kostí a kamenných artefaktů neodhalil. Podloží sprašové návěje tvoří terciérní písčité jíly s valounky křemene. Podle charakteru artefaktů spadají nálezy do období mladšího paleolitu, nejspíše jeho starší fáze. 1100 m od popisované lokality leží rozlehlá stanice z počátku mladšího paleolitu v trati „Boleniska“ (Škrdla, Plch 1993). Podobné nálezy jednotlivých mladopaleolitických ústěpů, jako z lokality „Kočičák“, pochází z dalších míst na katastru Mohelna – „Za Chobotem“, „Mančalov“ aj. (Kuča, Vokáč 2004).

Milan Vokáč

Literatura

Kuča, M., Vokáč, M. 2004: Nové paleolitické a neolitické nálezy z Mohelna a Kladerub nad Oslavou (okres Třebíč). *Západní Morava VIII*, 180–183.

Škrdla, P., Plch, M. 1993: Nová mladopaleolitická kolekce z lokality Mohelno (okr. Třebíč), *Přehled výzkumů za rok 1990*, 67–70.

Resumé

Three isolated artifacts – white patinated flakes made from Krumlovský les-type chert – were found in the cadastral territory of Mohelno, 1 km north of the town, in a pit excavated for Kočičák dam. Traces of calcium carbonate are evident on the surface of one flake, which suggests that it originated in the loessic sediment documented at the site.

MORAVSKÝ KRUMLOV (OKR. ZNOJMO)

Krumlovský les. Starší mezolit. Těžební areál. Systematický výzkum.

Z ohniště v ústí šachty I-12-1, zkoumané r. 2006, bylo získáno datum spadající do staršího mezolitu (GrA-34410: 9410±50 BP). V sousední prohlubni jsme proto otevřeli další sondu I-13-1 (obr. 18). Pod dvoumetrovým nánosem volných písčitých sedimentů ze starší doby bronzové (podle keramiky) s ohništěm a dílnami na štípanou industrii se objevil opět zpevněný detrit s četnými rohovci, do něhož byly zapuštěny nepravidelné šachty a průkopy s podkopávkami do hloubky dalších dvou metrů. Dno těžby probíhalo víceméně vodorovně, celkový půdorys a rozšíření do stran byly naopak velmi nepravidelné. Podkopávky jsme z bezpečnostních důvodů nevyprazdňovali, nevíme tedy, jak daleko sahají a zda tvoří krátké štoly či okna mezi šachtami. Způsob těžby je tedy stejný jako u předchozí šachty I-12-1, shodná je i drobnotvará štípaná industrie s prizmatickými plochými jádry, bez výrazných retušovaných typů. K datování byl získán ojedinělý uhlík dubového dřeva.

Obr. 18: Moravský Krumlov. Krumlovský les. Štoly vyplněné rubaninou na dně šachty I-13-1, mezolit. *Abb. 18: Moravský Krumlov. Krumlovský les, ausgefüllte Stollen in dem Schacht I-13-1, Mesolithikum.*

Sonda I-14-1 SV odtud dosáhla hloubky 3 m; kde se na dně objevila jen 20–30 cm mocná poloha téhož tvrdého detritu s rohovci, těžená mísovitymi prohlubněmi. Podklady k datování se nepodařilo získat.

Martin Oliva

Resumé

Moravský Krumlov (Bez. Znojmo). Krumlovský les (Kromauer Wald). Mesolithischer Hornsteinabbau mittels unregelmäßigen Systems von Schächten und Stollen (GrA-34410: 9410±50 BP).

MYSLOČOVICE (OKR. ZLÍN)

„Háj“. Aurignacien. Sídliště. Povrchový sběr.

Jihozápadním směrem (cca 0,5 km vzdušnou čarou) od Mysločovic, zhruba v polovině silnice vedoucí z Machové do Mysločovic je po pravé straně na kopci „Háj“ v nadmořské výšce kolem 281,6 m situována stejnojmenná lokalita. Vrcholová partie kopce je silně poškozena bývalým lomem, stavbou vodárny s vysílačem a vyhloubením silážní jámy. Samotné nálezy se koncentrují po obou stranách příjezdové cesty v okolí vodárny. Lokalita byla objevena na jaře roku 2005 P. Škrdlou. Od té doby je nepřetržitě sledována. Postupně se podařilo povrchovými sběry nashromáždit kolekci čítající 92 kusů ka-

meně štípané industrie. Průzkum lokality bude probíhat i nadále. Lokalita dosud nebyla publikována.

Ve sledované kolekci je zastoupeno hned několik druhů surovin. Souboru dominuje eratický silicit, z něhož bylo vyrobeno 42 artefaktů. Následuje rohovec typu Troubky-Zdislavice, který se vyskytl v 12 případech. Spektrum lokálních rohovců doplňuje v pěti případech typ Krumlovský les (jeden kus náležel k varietě I, čtyři kusy k varietě II), typ Boršice ve třech případech a jeden kus zůstal blíže typově neidentifikován. Jeden z artefaktů byl vyroben z rohovce typu Stránská skála s charakteristickým střídáním temně šedých a bělošedých proužků v silicitové hmotě (Přichystal 2002, 69). Určení provedl A. Přichystal pod stereoskopickým mikroskopem ve vodní inverzi. Osm artefaktů bylo vyrobeno z radiolaritu. Šest z nich je zbarveno do červenohnědých odstínů, z nichž dva kusy jsou prokazatelně patinované. Zbývající kusy mají světle zelenou a šedozelenou barvu. V souboru byl také identifikován silicifikovaný pískovec béžovohnědé barvy. Většina artefaktů byla pokryta poměrně intenzivní vrstvou patiny, což v některých případech znemožnilo přesnější surovinovou identifikaci. Z tohoto důvodu a dále kvůli poškození artefaktů žářem (10 kusů) nebylo po surovinové stránce určeno 17 kusů. Na tomto místě je nutné zdůraznit, že přepálené artefakty mohou mít i postpaleolitický původ. Totéž může platit i u radiolaritového materiálu, pokud není prokazatelně patinovaný. Téměř polovina artefaktů nese stopy železných oděrek. Dva kusy nebyly patinované, byly proto klasifikovány jako postpaleolitické.

Na základě technologického rozboru paleolitické kolekce (90 kusů) lze konstatovat, že v souboru výrazně převládají čepele a jejich zlomky (33 kusů), popřípadě čepelky (10 kusů) a mikročepelka (1 kus) nad úštěpy (13 kusů). Dále jsou zastoupena jádra (5 kusů), surovina (1 kus), mikroodštěpy/mikrozlomky (14 kusů), různé fragmenty – odštěpy (13 kusů) a nástroje (9 kusů). Mezi jádra je zastoupeno jedno čepelové bipolárně těžené prizmatického tvaru s podstavami upravenými vždy jedním úderem, plochými boky i zády (obr. 19:18). Jádro je vyrobeno z rohovce typu Troubky-Zdislavice. Radiolaritové jádro je prizmatického tvaru unipolárně těžené s distální hřebenovou úpravou (obr. 19:17). Další kusy v souboru jsou dvě rezidua z eratického silicitu, z nichž jedno má změněnou orientaci těžby jádra, což svědčí o snaze maximálně jej vytěžit (obr. 19:9). Poslední páté jádro z rohovce typu Boršice (obr. 19:16) je recentně poškozený fragment pravděpodobně dvoupodstavového bipolárně těžného jádra.

Zatím se podařilo najít pouze malé množství nástrojů (10 kusů). Jedná se o 3 škrabadla – drobné strmě retušované škrabadlo (obr. 19:8), nevýrazné vyčnělé škrabadlo (obr. 19:13), na jehož ventrální ploše je několik paralelních negativů (mikrojádru?) a zlomek hlavičky čepelového škrabadla (obr. 19:7). Všechna 3 rydla přítomná v souboru – klínové rydlo asymetrické (obr. 19:10), hránové rydlo na šikmé retuši (obr. 19:12) a několiknásobné klínové rydlo (obr. 19:15) – byla vyrobena na masivních čepelích. Dále se podařilo najít drobný konkávně retušovaný úštěp (obr. 19:6) a laterálně retušovaný distální zlomek čepele (obr. 19:11). Retušovaný úštěp z patinovaného radiolaritu by mohl představovat nevýrazný odštěpovač

(?) (obr. 19:14). V souboru byla přítomna i báze mikročepelky typu Dufour (obr. 19: 1). V literatuře se objevuje hned několik definic čepelky typu Dufour, které se od sebe liší jemnými nuancemi i zásadnějšími rozdíly (srov. např.: Lucas 1997, 191–219). Mikročepelka v mysločovicke kolekci byla klasifikována jako typ Dufour podtyp Dufour podle definice Demars a Laurenta z roku 1989 (Demars, Laurent 1989, 102–103). Mikrolit byl retušován laterálně na pravém boku jemnou polostrmou retuší, přičemž v oblasti báze má retuš mírně otupující charakter (obr. 19:1). Na protilehlém boku mikrolitu je patrná částečná retuš, která vytvořila hrotitou bázi. Profil mikročepelky je lehce prohnutý. Ostatní čepelky (10 kusů) (kresebně zdokumentovány byly pouze vybrané kusy, obr. 19:2,3,4,5) nebyly retušované a jejich profily byly spíše rovné až mírně prohnuté. Pět artefaktů bylo opatřeno místní retuší.

Na lokalitě se od doby jejího objevení podařilo pravidelnými terénními prospekcemi nashromáždit poměrně početný soubor artefaktů. Přestože nástroje tvoří pouze nepatrnou část kolekce (9 kusů), podařilo se mezi nimi identifikovat bazální část mikročepelky typu Dufour podtyp Dufour. Její přítomnost indikuje aurignackou příslušnost souboru. S touto kulturní klasifikací koresponduje i geografická pozice lokality dle koncepce J. Svobody ohledně vazby jednotlivých paleolitických kultur na krajinné typy Moravy (Svoboda 1995a, 7–9; Svoboda *et al.* 2002, 18–21). Lokalita bude i nadále sledována, aby se dosáhlo zvýšení počtu artefaktů.

Průzkum proběhl v rámci grantu GAČR 404-05-0305.

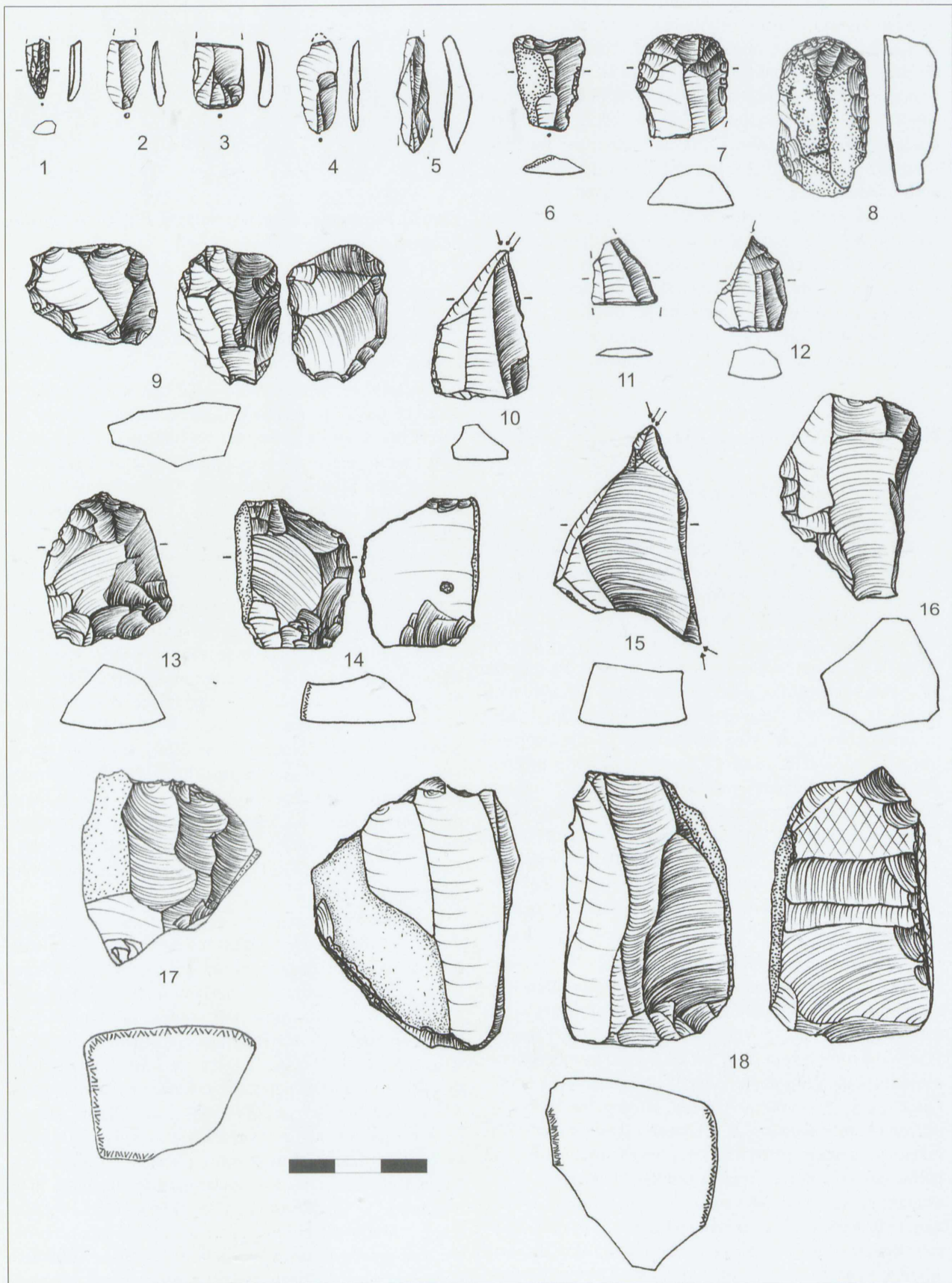
Lenka Pělučová Vitošová

Literatura

- Demars, P. Y., Laurent, P. (1989):** Types d'outils lithiques au Paléolithique supérieur en Europe. Paris: CNRS.
- Lucas, G. 1997:** Les lamelles Dufour du Flageolet 1 (Bézenac, Dordogne) dans le contexte aurignacien. *Paléo* 9, 191–219.
- Přichystal, A. 2002:** Zdroje kamenných surovin. In: J. Svoboda (ed.), *Paleolit Moravy a Slezska. 2., aktualizované vydání. Dolnověstonické studie 8*, 67–77. Brno: AÚ AV ČR.
- Svoboda, J. 1995a:** Paleolithic landscapes of Moravia: A mosaic of occupation strategies. *Geolines 2*, 7–9.
- Svoboda, J., Havlíček, P., Ložek, V., Macoun, J., Musil, R., Přichystal, A., Svobodová, H., Vlček, E. 2002:** Paleolit Moravy a Slezska. 2. aktualizované vydání. *Dolnověstonické studie 8*, Brno: AÚ AV ČR.

Resumé

Surface surveys have been conducted in the field of „Háj“ since a site was discovered there by P. Škrdla in 2005. Ninety Paleolithic artifacts have been collected there so far. Raw materials include erratic flint which is the dominant type (42 items), followed by Troubky-Zdislavice type chert (12 items), radiolarite (8 items), Krumlovský les-type chert (5 items), Boršice type chert (3 items), non-specified Moravian cherts from local gravels (1 item), possible Stránská skála-type chert (?)

Obr. 19: Mysločovice. Vybrané artefakty. Fig 19: Mysločovice. Artifacts.

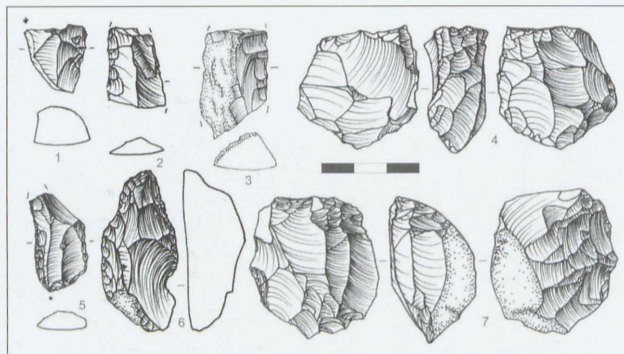
(1 item) and silicified sandstone (1 item). The surfaces of some artifacts (7 items) are coated with a thick patina, which made raw material identification impossible, and some items were burned (10 items). The number of tools is small (10 items), and consists of 2 dihedral burins on thick blade fragments (obr. 19:10,15), one of which is multiple and the other is a burin with oblique retouch (obr. 19:12). The remaining tools include a steeply retouched endscraper (obr. 19:8), an endscraper fragment (obr. 19:7), atypical endscraper (obr. 19:13), a small flake with concave retouch (obr. 19:6) and a distal blade fragment with unilateral retouch (obr. 19:11). A retouched flake can be classified as a splintered piece (?) (obr. 19:14). A proximal bladelet fragment was transformed by fine, unilateral semi-abrupt retouch on the right edge into a Dufour bladelet of the Dufour subtype (Demars, Laurent 1989, 102–103) (obr. 19:1). Five artifacts were partly retouched. The collection can be classified as Aurignacian.

NAPAJEDLA (OKR. ZLÍN)

„Hrubé Jastrábí“. Aurignacien. Sídliště. Povrchový sběr.

Podle M. Olivy se má v trati „Jastrábí“ v nadmořské výšce cca 230 m nacházet gravettská lokalita Napajedla V. Lokalita měla být objevena v 70. letech 20. století A. Koutným (Oliva 1998, 20; týž 1998, 49; týž 2007, 113). Od roku 2006 zde byly prováděny nepřetržité terénní prospekce, stanici se ale nepodařilo zachytit. Pouze níže ve svahu v nadmořské výšce cca 208 m se podařilo najít ojedinělý artefakt – jednopodstavové radiolaritové jádro prizmatického tvaru. Jako pozitivní se ovšem projevila trať „Hrubé Jastrábí“, ležící výše ve svahu nad zmíněnou trasou „Jastrábí“. Během opakovaných terénních prospekci se za poslední 3 roky podařilo nashromáždit kolekci čítající 37 kusů kamenné štípané industrie. Mimo paleolitické artefakty (30 kusů) bylo vyčleněno i několik postpaleolitických (pravděpodobně neolitických) artefaktů (7 ks). Artefakty byly nalézány rozptýleně po svahu v rozmezí nadmořských výšek 266 až 291 m.

Hlavní surovinou kolekce je patinovaný eratický silicit (17 kusů), přičemž patina má různou škálu intenzity – od pouze lehké vrstvičky až po velice silně pokrytý povrch. Jeden z artefaktů, vyrobený z eratického silicitu, byl lehce poškozen žárem. Šest artefaktů bylo vyrobeno z radiolaritu, nejčastěji červenohnědých barevných odstínů. Ojediněle se vyskytla také hnědá, hnědozelená nebo šedočerná barevná varieta. K lokálním rohovcům byly přiřazeny 4 artefakty, přičemž 3 kusy byly vyrobeny z jemně patinovaného rohovce typu Troubky-Zdislavice a jeden artefakt pravděpodobně z rohovce typu Krumlovský les, varieta II. Neobvyklou surovinou, které byla použita k výrobě čepele se strmou aurignackou retuší (obr. 20:5), je silicifikovaná fosilie známá z prostoru Moravské brány (A. Přichystal – osobní sdělení). Dva artefakty nebyly materiálově určeny (první kus z důvodu intenzivní patiny, druhý kvůli poškození ohněm). Je třeba zdůraznit, že přepálené artefakty, a stejně tak i radiolaritový materiál, pokud není prokazatelně patinován, mohou mít postpaleo-

Obr. 20: Napajedla. Vybrané artefakty. Fig 20: Napajedla. Selected artifacts.

litický původ. Mrazově byl poškozen pouze jeden kus kolekce.

V klasifikovaném souboru jednoznačně dominují čepele (16 kusů), resp. jejich zlomky, neboť žádná z čepelí se nedochovala kompletní, nad ústěpy (3 kusy). Jádra jsou zastoupena třemi exempláři. Dvě z nich lze klasifikovat jako klínová jádra těžená z úzké hrany s typickou distální a zádovou úpravou. V průběhu těžby prvního z jader (obr. 20:4) došlo k technické chybě („zaběhnutí“ negativů), čímž byla znehodnocena těžební plocha a znemožněna následná těžba. Jádro bylo opuštěno. K opuštění došlo i u druhého exempláře (obr. 20:7). Způsobil to kaz suroviny. Třetí kus byl klasifikován jako zlomek jádra. Šest kusů bylo zařazeno mezi mikroodštěpky/mikrozlomky a dva kusy mezi neurčitelné fragmenty – odštěpy. Na čtyřech artefaktech byla přítomna místní retuš. Kolekce obsahovala 5 nástrojů. Jedná se o vysoké vyčnělé škrabadlo (obr. 20:6), laterálně retušovanou mesiální část čepele (obr. 20:2), bázálně retušované čepele (obr. 20:3) a o výše zmíněný mesiální fragment čepele s unilaterální aurignackou retuší (obr. 20:3). Posledním z nástrojů byla taktéž aurignacká čepel, resp. její mesiální část, opatřená navíc rydlovým úderem (obr. 20:1).

Opakovanými terénními prospekci se podařilo v trati „Hrubé Jastrábí“ nashromáždit kolekci 30 paleolitických artefaktů, obsahující některé charakteristické aurignacké typy nástrojů (dva mesiální fragmenty aurignackých čepelí). Za pozornost stojí zejména přítomnost dvou klínových jader na těžbu mikročepelí tlakem („wedge-shaped microblade cores“), která dle J. Svobody indikují vyspělý aurignacien nebo epigravettien (Svoboda 1994, 32, týž 1995b, 652; týž 2006b, 270). Na základě geografické pozice lokality a v kontextu s výskytem aurignackých čepelí lze spíše uvažovat o první z možností, tedy o příslušnosti artefaktů k vyspělému aurignacien. V nižší nadmořské výšce než ostatní nálezy klasifikované kolekce a než gravettská lokalita Napajedla V bylo nalezeno nevýrazné jednopodstavové radiolaritové jádro. Vzhledem k výrobní surovině nelze ale vyloučit ani jeho postpaleolitickou příslušnost.

Průzkum proběhl v rámci grantu GAČR 404-05-0305.